

Kommentarer til utkast til Norges UPR-rapportering

Fra Bente Sandvig, Human-Etisk Forbund

Det er to forhold Human-Etisk Forbund er opptatt av å gjøre FNs menneskerettighetsråd oppmerksom på når det gjelder situasjonen på området tros- og livssynsfrihet (artikkel 18 i SP):

- Grunnlovsendringene fra i fjor
- Samarbeidsavtalens (mellom de fire borgerlige partiene) punkt om å endre RLE-faget

Grunnlovsendringene 21. mai 2012

Som oppfølging av et bredt forlik i Stortinget etter behandlingen av stat-kirke-relasjonen i 2008, ble de paragrafene i Grunnloven som hadde med religion å gjøre endret 21. mai 2012. Statsparten skriver i introduksjonen til rapporten at man vil bidra til en kritisk gjennomgang, og det setter vi pris på. Men når man i punkt 2.1 omtaler endringene i Grunnloven, utelater man de problematiske delene av de nye paragrafene.

§ 2 lyder nå slik:

Værdigrundlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv.

Denne Grundlov skal sikre Demokrati, Retsstat og Menneskerettighederne.

§ 4:

Kongen skal stedse bekjende sig til den evangelisk-lutherske Religion.

§ 16

Alle Indvaanere af Riget have fri Religionsøvelse.

Den norske Kirke, en evangelisk-luthersk Kirke, forbliver Norges Folkekirke og understøttes som saadan af Staten. Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved Lov.

Alle Tros- og Livssynssamfund skal understøttes paa lige Linje.

Situasjonen er altså at riktignok er bestemmelsen om at staten har en offentlig religion fjernet, men på den annen side er statskirkeordningen for første gang skrevet inn i Grunnloven. Dette sammenholdt med at statsoverhodet fortsatt har bekjennelsesplikt, uten lenger å ha noe ledelsesansvar i kirken, og det at statens verdigrunnlag er forankret i en bestemt religiøs arv, er problematisk. FNs spesialrapportør for religionsfrihet, Heiner Bielefeldt, advarer entydig mot å knytte

nasjonal identitet til religion på en ekskluderende måte for annerledes tenkende borgere. I neste omgang førte også endringen i § 2 i Grunnloven til at Stortinget vedtok en tilsvarende forankring av verdier som ellers kunne være mer åpne og inkluderende i skolens formålsparagraf.

I tillegg til å signalisere at majoritetens religion og verdibegrunnelse er gitt forrang i statens viktigste verdideklarasjon, innebærer formuleringene om Den norske kirke i § 16, at det fortsatt er nedfelt i Grunnloven at vi har en politisk styrt kirke: "Nærmere Bestemmelser om dens Ordning fastsættes ved Lov." Det er utfordrende i forhold til kirkens rett til autonomi.

Det regjeringsoppnevnte utvalget (Stålsett-utvalget) som hadde som mandat å foreslå tiltak for å få til en mer helhetlig og samordnet religions- og livssynspolitikk, foreslår i sin utredning NOU 2013:1 "Et livssynsåpent samfunn" å oppheve de omtalte delene av de nye grunnlovsparagrafene og å skaffe skolen et mer inkluderende og åpent formål. Utredningen ble overlevert kulturministeren 7. januar 2013, og har siden vært ute på høring. Det ligger an til politisk behandling av saken i denne stortingsperioden.

Anbefalinger:

Både Grunnlovens formuleringer om religion, kirke og verdigrunnlag og formålsbestemmelsen for undervisningssektoren bør vurderes på nytt med sikte på å sikre likeverd og ikke-diskriminering på en mer inkluderende og åpen måte.

Samarbeidsavtalens (mellom de fire borgerlige partiene) punkt om å endre RLE-faget

Etter valget 9. september 2013, ligger det an til at landet vil få en ny borgerlig regjering bestående av Høyre og Fremskrittspartier, med Venstre og Kristelig Folkeparti som støttepartier. I den forbindelse er det utarbeidet en samarbeidsavtale mellom de fire partiene hvor det blant annet står følgende om skolens religionsundervisning:

"RLE-faget endrer navn til KRLE(Kristendom, religion, livssyn og etikk), og kravet om at faget, i tråd med kompetansemålene, skal inneholde minst 55% kristendom gjeninnføres."

Dette gir grunn til uro, all den tid dette vil innebære å reversere endringer som ble gjort for å imøtekomme kritikken fra henholdsvis FNs komite for overvåking av menneskerettighetene og Den europeiske menneskerettsdomstolens domfellelse av Norges nye religionsfag KRL i 2007.

I 1995 ble det foreslått å erstatte skolens kristendomsfag og det ikke-konfesjonelle alternativet livssynsundervisning, med et nytt utvidet kristendomsfag for alle elever. Dette førte til protester fra praktisk talt samtlige ikke-kristne minoriteter, og foreldre knyttet til både IRN (Islamsk råd Norge) og Human-Etisk Forbund gikk til sak mot staten da faget var et faktum.

Det nye KRL-faget(Kristendom, religion og livssyn) ble innført i 1997 med sterkt begrenset adgang til fritak, og senere noe endret etter dommen i EMD. De viktigste endringene bestod i å redusere kristendommens plass i faget, gi faget nytt navn: RLE (Religion, livssyn og etikk) for å nedtone fagets kristne dominans og å redusere adgangen til religionsutøvelse og forkynnelse innen rammen av faget. Dersom disse elementene reverseres, vil det som et absolutt minimum være behov for økt adgang til fritak. Norge er tidligere blitt anbefalt å evaluere faget og særlig lærernes mulighet til å

realisere fagets ulike intensjoner, uten at denne anbefalingen er blitt fulgt opp. Det er grunn til å uttrykke bekymring over Norges manglende oppfølging av kritikk og anbefalinger og det faktum at det ser ut som om man nå vil reversere nødvendige endringer.

Anbefalinger:

Det anbefales at Norge følger opp anbefalingen om å evaluere RLE-faget, og ikke endre faget i retning av et mer tradisjonelt kristendomsfag. Hvis endingen likevel gjennomføres, må det som et minimum åpnes for en større adgang til fritak fra undervisningen for å ivareta religionsfriheten.